

درس نامه ی درس پنجم: هفت خان رستم

دانش زبانی *****

در سال های قبل با آرایه های (تشبیه - تشخیص - تناسب و ...) آشنا شدید . اکنون با دو آرایه ی مبالغه (اغراق) یا (بزرگ نمایی) و کنایه آشنا می شوید .

۱. **مبالغه (اغراق ، بزرگ نمایی)** : در لغت به معنی بزرگ نمایی چیزی و در اصطلاح ادبی ، برای زیبایی و

تخیل شعر و نثر گاهی شاعران و نویسندگان برای افزودن بر تأثیر و قدرت سخن خود ، رویدادها را بسیار

بیش تر از آنچه هست توصیف می کنند . به این گونه بزرگ نمایی در بیان حوادث ، «مبالغه» می گویند .

مانند : خروشید و جوشید و بر کند خاک ز سُمش زمین شد همه چاک چاک

توجه!

گاهی در بیت یا جمله ای که مبالغه شده است ، واژه ی « صد » یا « هزار » هم می آید ؛ مانند :

شخصی به هزار غم گرفتارم در هر نفسی به جان رسد کارم

در این بیت ، شاعر در غم های بسیار ، مبالغه کرده است . و لـی

همیشه « صد » و « هزار » دلیل مبالغه بودن نیست ؛ مانند : هزار نفر از راه رسیدند که صد نفرشان مرد بودند .

در این مثال ، هیچ گونه مبالغه ای وجود ندارد .

۲. **کنایه** : در لغت به معنای پوشیده سخن گفتن است . وقتی درباره ی مطلبی به طور غیر مستقیم

صحبت می کنیم . به آن کنایه می گویند . کنایه در اصطلاح دو معنی دور و نزدیک دارد که هدف گوینده ،

معنی دور آن است .

توجه!

در کنایه ، گوینده جمله را چنان ترکیب می کند و به کار می برد که ذهن شنونده از معنی نزدیک به معنی دور

منتقل می شود . در کنایه الفاظ همه حقیقی اند ، اما مقصود گوینده معنای حقیقی و ظاهری آن نیست .

{ معنای نزدیک : دهن ، بوی شیر می دهد .
معنای دور : بچه بود } مانند : هنوز از دهن ، بوی شیر آیدش

تمرین

در بیت ها و نثرهای زیر ، مبالغه و کنایه را پیدا کنید .

▪ ای شکم خیره به نانی بساز تا نکنی پشت به خدمت دو تا

سهل است اگر جان دهم اکنون برای تو

ای مادر عزیز که جان داده ای مرا

ز شادی بر سر آب آمدی سنگ

چو رامین گه گهی بنواختی چنگ

اگر بشنود نام افراسیاب

شود کوه آهن چو دریای آب

فرو ریخت چون رود ، خون از برش

نبرد تیغ و بنداخت از برسرش

❖ نکته ی مهم متن هفت خان رستم

هر گاه کسی کار بسیار دشواری را با پیروزی به پایان برساند ، می گویند : « از هفت خان رستم » گذشته است . هفت خان نام هفت مرحله از نبردهای رستم با نیروهای اهریمنی و گذشتن از دشواری هاست . هفت خان رستم به ترتیب عبارتند از :

۱) خان اول : نبرد رستم و رخس با شیر

۲) خان دوم : پشت سر گذاشتن بیابان سخت و راه دراز آن

۳) خان سوم : نبرد رستم و رخس با اژدهایی که در تاریکی فرو می رود و ناپدید می شود

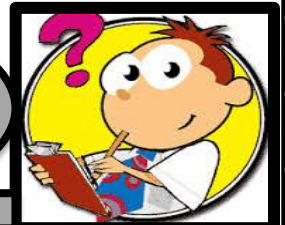
۴) خان چهارم : نبرد رستم با جادوگر

۵) خان پنجم : نبرد رستم با پهلوانی به اولاد

۶) خان ششم : نبرد رستم با ارژنگ دیو

۷) خان هفتم : نبرد رستم با دیو سپید و کشتن او

نکته املائی

وقتی دو واژه ی (این و آن) قبل از اسم بیایند ، نقش صفت اشاره را دارند و جدا نوشته می شوند .

مثال : آنروز ← آن روز آنگونه ← آن گونه اینصورت ← این صورت

کلمات (آنجا) و (اینجا) و (آنچنان) و (اینچنین) متصل نوشته می شوند و کلمات (آنکه ،

اینکه) را به هر دو صورت متصل و جدا می توان نوشت .

تمرین

۱- با توجه به معنی و مفهوم ، گزینه ی درست را انتخاب کنید .

▪ نبردهای رستم با نیروهای و گذشتن از دشواری ها را هفت خان رستم می گویند . (اهریمنی ،

احریمنی)

- متن هفت خان از شاهنامه ی فردوسی با و بازنویس آمده است (تلخیص - تلخیص - تلخیص)
 - شدم و لبخندی زدم . (زوق زده - ذوق زده)
 - معلم ، ابتدا مهری را کرد . (نسیحت - نصیحت)
- ۲-واژه های زیر بر عکس نوشته شده اند ، آنها را درست بنویسید

تاوید : تکوش : رگداد :
بظاوم : نتفوک : رایشوه :

کارگاه نویسندگی

بهره گیری از حواس پنجگانه

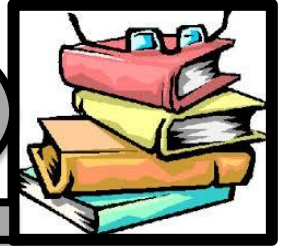
برای این که نویسنده ی خوبی باشیم ، لازم است :

- ✓ همه چیز را خوب و دقیق ببینیم (خوب دیدن)
 - ✓ خوب و دقیق گوش دهیم . (خوب گوش دادن)
 - ✓ نسبت به بو ، مزه و طعم اشیا ، حساس و دقیق باشیم . (تقویت حس چشایی و بویایی)
 - ✓ گاهی به کمک حس لامسه ، پدیده ها و اشیا را بشناسیم . (تقویت حس لامسه)
- پس مقدمه ی خوب نوشتن ، خوب دیدن ، خوب گوش دادن و دقت در پدیده ها و استفاده از حس بویایی و چشایی و لامسه است .

تمرین

به اطراف اتاقت نگاه کن و آنچه می بینی ، با استفاده از حواس پنجگانه ، در یک بند توصیف کن .

بیاموزیم : حروف ربط

حروف ربط به دو دسته تقسیم می شوند :

دسته ی اول : حروفی هستند که فقط دو جمله را به هم ربط می دهند و دقیقاً بین دو جمله می آیند . مانند : (و - اما - لکن - ولی - ولیکن - پس - سپس - یا - نیز - هم و)
مثال : به او گفتم ولیکن حرفم را گوش نکرد .

دسته ی دوم : دسته ی دوم حروفی هستند که علاوه بر این که دو جمله را به هم ربط می دهند ، یکی را به دیگری وابسته می کنند ، این حروف می توانند ابتدای جمله یا بین دو جمله یا داخل یک جمله بیایند .

مانند : (اگر - که - تا - چون - زیرا و)

مثال : اگر تمرین ها را حل کنی ، یاد می گیری .

بعداً نگیـ د ،

نگفتیـ ما !

۱- حرف (تا ، چون) اگر دو جمله را به هم ربط بدهند ، حروف ربط ، هستند . در غیر این صورت حروف اضافه هستند .

مثال : چهره اش از ترس چون گُل سرخ شده بود . (حرف اضافه)

باید در مصرف آب صرفه جویی کنیم چون خشکسالی موجب کمبود آب شده است . (حرف ربط)

۲- در اینجا با حرف ربط دیگری آشنا می شوید .

به دو مثال زیر توجه کنید :

الف) این وظیفه ی هر انسانی است ؛ بنابراین ، تشکر لازم نیست .

ب) پاسخ ها باید دقیق باشد ؛ بنابراین قبل از پاسخ دادن ، باید خوب فکر کنید .

در دو مثال بالا واژه ی بنابراین بین دو جمله آمده و علت و سبب را بیان کرده ، این واژه ها هم چون دو جمله را به هم ربط داده ، حرف ربط است .

تمرین

۱- در عبارت های زیر حرف ربط را مشخص کنید .

▪ درس را خواندم ولی باز هم باید بخوانم .